

KS. ZYGMUNT CZAJA

Marian Nowak, Tomasz Ożóg, Alina Rynio, *W trosce o integralne wychowanie*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2003.

We wszechświat pedagogiki wprowadzał mnie w roku 1980 ks. prof. Romuald Kunicki. Mapą pomagającą zorientować się i wybrać właściwą ścieżkę edukacyjną była książka Stefana Kunowskiego *Podstawy współczesnej pedagogiki*. Dziesięć lat później sam zostałem sternikiem, uczącym jak żeglować po oceanach wychowania. Za podstawę przyjąłem teorię wychowawczą profesora Stefana Kunowskiego. Dlatego z wielkim zainteresowaniem wziąłem udział w konferencji pod hasłem „W trosce o integralne wychowanie człowieka”, zorganizowanej przez Instytut Pedagogiki KUL z okazji XXV-lecia śmierci Stefana Kunowskiego (1909–1977). Niezwykłym wydarzeniem stało się dla mnie spotkanie w dniach 12–14 września 2002 r. z przedstawicielami wielu środowisk akademickich.

Konferencja pokazała potrzebę wychowania integralnego (całkowitego), czyli takiego, za jakim opowiadał się prof. Stefan Kunowski. Takie spojrzenie na wychowanie jest potrzebne szczególnie dziś w naszej Ojczyźnie, by odejść wreszcie od – wprowadzonego po II wojnie światowej – jednostronnego, ideologicznego spojrzenia na człowieka zagubionego na „bezdrożach wychowania i pedagogiki”. Dobrze się stało, że owocem konferencji jest książka, której lektura przynosi nadzieję na możliwość wychowania przyjaznego człowiekowi w jego złożoności i wielości. Wychowanie integralne daje człowiekowi odpowiedzi na zasadnicze pytania: kim jestem? jaki powinienem być? Takie wychowanie zakłada obecność pedagogiki integralnej, nazywanej przez niektórych holistyczną, totalną, globalną, otwartą.

Struktura książki jest przejrzysta i jak echo odpowiada trzystopniowej refleksji pedagogicznej Stefana Kunowskiego. On sam za punkt wyjścia przyjmował praktykę wychowawczą, następnie zmierzał w górę, generalizując zjawiska wychowawcze, by w końcu dojść do najogólniejszych pojęć, dotyczących procesu rozwojowego człowieka. Ta koncepcja ma odzwierciedlenie w podziale książki: składa się z trzech części, poprzedzonych wprowadzeniem, w którym są dwa artykuły. Najpierw prof. dr hab. Piotr Gach,

kierownik Katedry Historii Wychowania w Instytucie Pedagogiki KUL, przybliży sylwetkę Stefana Kunowskiego ukazując jego etapy życia, obszary działalności, zdolności organizacyjne, inspiracje do podejmowania badań naukowych, pracę dydaktyczną i popularyzatorską. Cennym dodatkiem jest wykaz prac doktorskich promowanych przez Profesora. Ten artykuł sprawia, że Stefan Kunowski jawi się jako wybitny uczonec, twórca koncepcji wychowania chrześcijańskiego, nauczyciel akademicki związany z KUL przez ponad 40 lat, chrześcijanin, poeta, społecznik troszczący się o organizację letniego wypoczynku dla pracowników i ich dzieci. Prof. dr hab. Grażyna Karolewicz, kierownik Katedry Biografistyki Pedagogicznej KUL, przedstawia Stefana Kunowskiego we wspomnieniach jego przyjaciół i uczniów (23 księży, 5 sióstr zakonnych, 18 osób świeckich), które ukazują Profesora jako naukowca, dydaktyka i chrześcijanina oddziaływującego na młodzież dominującymi wartościami – humanizmem, personalizmem i chrystocentryzmem.

Na pierwszą część książki zatytułowaną *Ku pedagogice czystej (teoretycznej)* składa się sześć artykułów. Najpierw ks. prof. dr hab. Andrzej Bronk, kierownik Katedry Metodologii Wydziału Filozofii KUL, poszukuje odpowiedzi na pytanie: czy pedagogika jest nauką autonomiczną? Następnie prof. Janusz Gnitecki, zatrudniony w Zakładzie Metodologii Pedagogiki na Wydziale Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu, przybliży pedagogikę teoretyczną Stefana Kunowskiego. W zrozumieniu ważnych treści pomaga trzynaście schematów. Prof. dr hab. Zygmunt Wiatrowski, zatrudniony w Wyższej Szkole Humanistyczno-Ekonomicznej we Włocławku, podejmuje zagadnienie aktywności naukowej na rzecz pedagogiki chrześcijańskiej i otwartej. Taką pedagogikę uprawiał Stefan Kunowski, zwłaszcza gdy w 1946 r. opisał warstwicową teorię rozwoju człowieka. Dr Lucyna Górka, adiunkt w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Szczecińskiego, ukazuje wkład Stefana Kunowskiego w rozwój polskiej pedagogiki ogólnej. Dr Alina Rynio, adiunkt w Katedrze Pedagogiki Ogólnej KUL, zajmuje się wkładem Stefana Kunowskiego w rozwój pedagogiki katolickiej. Pierwszą część książki kończy artykuł dr Aldony Molesztak, adiunkta w Akademii Bydgoskiej, o recepcji wychowania Stefana Kunowskiego we współczesnej teorii wychowania.

Druga część książki, poświęcona pedagogice aksjologicznej i normatywnej, składa się z dziesięciu artykułów, których treść może zainteresować każdego teoretyka i praktyka wychowania. Prof. dr hab. Janusz Homplewicz, zatrudniony na Wydziale Pedagogiki Uniwersytetu Rzeszowskiego, zajmuje się aspektami personalizmu w *Podstawach współczesnej pedagogiki* Stefana Kunowskiego. Swój artykuł zaczyna następująco: „Wyrazy wdzięczności za odwagę stawania się drogowskazem na drodze polskiej myśli pedagogicznej należą się dziś Profesorowi Stefanowi Kunowskiemu. On także „odważył się być mądrym” przekazując do druku

w 1972 r. syntezę swoich przemyśleń pedagogicznych – swe *Podstawy współczesnej pedagogiki*, które potem, po wielu staraniach, ożywione zostały upowszechnieniem” Koncepcję osoby i jej znaczenie w teorii pedagogicznej Stefana Kunowskiego ukazuje ks. prof. dr hab. Marian Nowak, dyrektor Instytutu Pedagogiki KUL oraz kierownik Katedry Pedagogiki Ogólnej. To, co do mnie szczególnie trafiło, to podkreślenie twórczej osobowości, dzięki czemu osoba kształtuje określoną postawę wobec samej siebie, wobec swego losu i życia wewnętrznego. Prof. dr hab. Teresa Kukołowicz, długoletni dyrektor Instytutu Pedagogiki KUL, podjęła ciekawe zagadnienie, dotyczące sytuacji wychowawczej w *Podstawach współczesnej pedagogiki* S. Kunowskiego oraz ujęcia jej w pedagogice otwartej autorstwa Mariana Nowaka jako propozycji potrzebnej w stale zmieniających się czasach współczesnych. Prof. dr hab. Janina Kostkiewicz, kierownik Katedry Dorosłych KUL, przybliży warstwę duchową w teoriach pedagogicznych XX wieku – W Flitnera, S. Hessena i S. Kunowskiego. W świetle tego artykułu, teoria Kunowskiego jest najpełniejsza, gdyż kładzie nacisk na całkowity rozwój struktur osobowości. Natomiast prof. dr hab. Zofia Matulka, wieloletni profesor KUL i pracownik Mazowieckiej Wyższej Szkoły Humanistyczno-Pedagogicznej w Łowiczu, przybliży problem formacji i autoformacji dorosłych w świetle koncepcji pedagogicznej Stefana Kunowskiego. Dr Katarzyna Szumilas, adiunkt w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Szczecińskiego, ukazuje kategorię twórczości w koncepcji wychowania autorstwa Stefana Kunowskiego.

Akcent międzynarodowy stanowią kolejne dwa artykuły asystentów Katolickiego Uniwersytetu w Rożomberoku: Miroslava Gejdosa o potrzebie troski o integralny rozwój i wychowanie człowieka oraz Emila Turiaka o wychowaniu religijnym w sensie ogólnym i wychowaniu katolickim w szczególności. Ks. dr Marek Studenski, pracownik Instytutu Teologicznego w Bielsku-Białej, przybliży integralność oddziaływań wychowawczych w pedagogice F. W. Foerstera (1869–1966). Autor nie wspomina nic o Stefanie Kunowskim, a mimo to wykazuje, jak wiele wspólnego mają pedagodzy, którzy wizję wychowania zakorzeniają w integralnym rozumieniu istoty człowieka. Dr Ewa Smółka, adiunkt w Katedrze Filozofii Wychowania KUL, ukazuje kształcenie charakteru jako podstawę samowychowania w ujęciu F. W. Foerstera. Czyni to dlatego, że Stefan Kunowski „stwierdza, iż pedagogika charakteru F. W. Foerstera stanowi podstawę realistycznego personalizmu chrześcijańskiego”

Według mnie, najbardziej interesująca jest trzecia część książki, poświęcona implikacjom teorii warstwicowej dla dyscyplin pedagogicznych i praktyki wychowawczej. Rozpoczyna się ona artykułem ks. prof. dr hab. Jana Śledzianowskiego, kierownika Zakładu Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji w Akademii Świętokrzyskiej, o wychowaniu do trzeźwości w rodzinie według

prof. Stefana Kunowskiego. Następne artykuły i komunikaty (27!) ukazują inspirującą siłę myśli pedagogicznej Profesora. Zachęcam do lektury zwłaszcza tych, którym zależy na wychowaniu wielowątkowym i wieloaspektowym. W lekturze pomagają noty o autorach, znajdujące się na końcu książki. Jej ostatnia część zawiera trzy sprawozdania z grup tematycznych.

Instytutowi Pedagogiki KUL życzę zrealizowania słów umieszczonych w podsumowaniu: „Instytutowi przyświeca także – jako cel następny – wydanie, opartej na tych materiałach, jednolitej i wspólnej monografii o pedagogice S. Kunowskiego, jak też sukcesywne wydawanie spuścizny S. Kunowskiego w celu uprzyświecenia szerokiemu ogółowi dzieł Profesora, którym nie zostało jeszcze dane zobaczyć dziennego światła”